

indienen via [online zienswijzenformulier](#)

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
Directie Participatie

26 februari 2024

Betreft: zienswijze BoerenNatuur m.b.t. het ontwerp Nationaal Programma Landelijk Gebied

Geachte mevrouw, heer,

Graag maken wij gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen met betrekking tot het ontwerp van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG).

Randvoorwaarden uitbreiding ANLb

Het ontwerp-NPLG voorziet in uitbreiding van het areaal agrarisch natuur- en landschapsbeheer. In principe juichen wij dit toe, maar dan wel met de kanttekening dat deze ambitie alleen gerealiseerd kan worden als voldaan wordt aan de volgende 5 randvoorwaarden:

1. concurrerende vergoedingen: de huidige vergoedingen zijn dringend aan herziening toe, want deels zijn ze berekend op basis van verouderde data en op data die niet specifiek zijn toegespitst op een agrarische bedrijfsvoering. Vanuit ecologisch, en dus ook maatschappelijk perspectief, is het van belang dat boeren zoveel mogelijk gestimuleerd worden om te kiezen voor een combinatie van beheerpakketten die - gezamenlijk - maximaal ecologisch effect hebben (zogenaamd 'zwaar beheer'). Het leveren van deze diensten moet concurrerend worden ten opzichte van reguliere agrarische productie. Daarvoor is een 'plus' op de vergoeding nodig;
2. een bedrijfstoelage voor bedrijven die fors inzetten op ANLb: een groter aandeel zwaar beheer op bedrijfsniveau (> 20%) vergt ingrijpende - want structurele - aanpassingen in de bedrijfsvoering. De huidige vergoedingen zijn daar niet op berekend (die gaan uit van ANLb 'in de marge', dus circa 10% op bedrijfsniveau). Daarom is voor deze bedrijven een bedrijfstoelage nodig;
3. langjarige contracten: ingrijpende structurele aanpassingen van de bedrijfsvoering vereisen langjarige contracten (20 jaar en langer), omdat boeren langjarige zekerheid nodig hebben om de benodigde bedrijfsveranderingen succesvol en risicoloos door te kunnen voeren;
4. monitoring van habitatkwaliteit en niet alleen van soorten: niet alleen de doelsoorten moeten gemonitord worden, maar ook de habitatkwaliteit van leefgebieden. De gunstige staat van instandhouding en trends van doelsoorten worden immers door veel meer factoren beïnvloed dan alleen het ANLb. Daar komt bij dat het huidige ANLb qua omvang nu nog te beperkt is, zoals hierboven al is aangegeven. Een goede nulmeting als startpunt is essentieel;
5. goede afstemming van beleid: een goede afstemming tussen alle relevante beleidsregelingen is cruciaal: denk aan de mestwetgeving die voortvloeit uit o.a. het 7e (en straks 8e) Actieprogramma Nitraat/de derogatiebeschikking en uiteraard het GLB-NSP, waaronder de eco-regeling als extra instrument voor groenblauwe diensten. In plaats van regelingen die elkaar beconcurreren en een negatieve impact hebben op de deelnamebereidheid van boeren, zoals nu het geval is, hebben we regelingen nodig die elkaar juist versterken, zodat boeren gestimuleerd worden om deel te nemen.

Provinciale verdeling extra areaal agrarische natuur

In het ontwerp-NPLG is een provinciale verdeling opgenomen van het beoogde areaal nieuwe agrarische natuur van in totaal 181.200 ha, uitgesplitst naar ANLb-leefgebied. Ons is niet duidelijk hoe die verdeling precies tot stand is gekomen en dat maakt het lastig om in te schatten in hoeverre de genoemde arealen op provinciaal niveau, maar ook op het niveau van de verschillende leefgebieden, realistisch/haalbaar zijn.

Een essentieel uitgangspunt is wat ons betreft dat het inpassen van nieuwe arealen agrarische natuur gebiedsspecifiek maatwerk vereist. Onze collectieven zijn de logische partij om daarin een regierol te vervullen. Idealiter moet iedere agrariër mee kunnen doen aan het ANLb, bijvoorbeeld om de beleidsambitie ten aanzien van groenblauwe dooradering te kunnen realiseren.

Uitbreiding groenblauwe dooradering

Wij staan - als betrokken partij bij het Aanvalsplan Landschapselementen - achter de beleidsambitie om te komen tot méér groenblauwe dooradering in het landelijk gebied. Het ANLb is een bestaand instrument waar inmiddels meerdere jaren ervaring mee is opgedaan en dat voorziet in de noodzakelijke gebiedsgerichte invulling van deze ambitie. Dat maakt het ANLb een logische keuze voor de uitvoering van deze ambitie op agrarisch grondgebied. Maar ook hier geldt: er móet voldaan worden aan bovengenoemde 5 randvoorwaarden.

Zekerheid vooraf over structureel beleid én structurele financiering

Voor ons en onze collectieven staat één ding als een paal boven water: wij kunnen niet aan de slag met het realiseren van extra areaal agrarische natuur zonder zekerheid te hebben over structurele financiering, voor zowel aanleg en beheer als eventuele afwaardering (bijvoorbeeld in het geval van nieuwe landschapselementen). Wij kampen momenteel al met een tekort aan ANLb-budget van €200 mln. voor de huidige GLB-periode. Weliswaar is met het amendement op de LNV-begroting deels dekking gevonden voor dat tekort, maar alleen de dekking voor 2024 (voor €20 mln.) is echt helemaal zeker. Het tekort aan budget schaadt het vertrouwen van onze collectieven en deelnemers, terwijl dat vertrouwen een cruciale succesfactor is.

In het ontwerp-NPLG wordt ook de eco-regeling genoemd als mogelijk instrument voor het realiseren van agrarische natuur. Een belangrijke kanttekening die wij daarbij willen maken, is dat de eco-regeling - als jaarlijks instrument - per definitie niet voorziet in langjarige zekerheid; noch qua financiering, noch qua (de kwaliteit van) beheer dat uitgevoerd wordt, en daardoor maar beperkt kan bijdragen aan meer agrarische natuur. Daarnaast ontbreekt in de eco-regeling de sturing op gebiedsniveau, die in het ANLb wél aanwezig is via onze 40 agrarische collectieven.

Toegang tot grond

Toegang tot grond is cruciaal voor extensivering. Wij zijn er voorstander van dat agrariërs de optie hebben om hun grond af te waarden. Hierbij is het van belang dat de grond een agrarische bestemming behoudt, en dat er ANLb-beheer op uitgevoerd kan worden, bijvoorbeeld in overgangsgebieden rondom N2000. Ook pleiten wij ervoor om bij het inrichten van een grondbank rekening te houden met bedrijven die actief bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen van het Aanvalsplan Grutto en/of het Aanvalsplan Landschap, waarvoor het ANLb als instrument wordt ingezet.

Voldoende voorbereidingstijd en -budget

Volgens het ontwerp-NPLG moeten in 2030 de extra arealen agrarische natuur gerealiseerd zijn, dus in een tijdsbestek van 6 jaar. Dat is een ambitieus streven, dat een goed doordacht plan van aanpak vereist met commitment van alle betrokken partijen. Specifiek van bedrijven kan niet verwacht worden dat zij - op vrijwillige basis - hun bedrijfsvoering in een dergelijk kort tijdsbestek aanzienlijk veranderen, tenzij daar structurele financiering met concurrerende vergoedingen tegenover staat.

Een belangrijk onderdeel van een dergelijk plan van aanpak is dat onze collectieven voldoende tijd en budget moeten krijgen om zich voor te bereiden op de eventuele uitbreiding van het ANLb-areaal. Uitgangspunt daarbij is dat de rol van elk collectief in balans moet zijn en blijven met de ambities en capaciteiten van het collectief. Vanwege de verschillen tussen collectieven gaan wij uit van een groeimodel: het gaandeweg uitbreiden van het takenpakket, zodat collectieven de tijd hebben om naar een grotere rol toe te groeien. Voor opschaling is extra budget, capaciteit, kennis en bijscholing nodig.

Tegelijkertijd is een harde vereiste dat de overheid zelf haar zaakjes op orde heeft: qua structurele financiering, maar ook qua bemensing, kennis, ondersteuning, ICT-infrastructuur etc.

(Behoud van) draagvlak is essentieel

De kracht van het ANLb schuilt in deelname op basis van vrijwilligheid en intrinsieke motivatie, oftewel: draagvlak. Vrijwilligheid zonder vrijblijvendheid, want onze deelnemers committeren zich aan hun deelname via meerjarige beheercontracten. Sinds de start van het nieuwe stelsel in 2016 hebben de agrarische collectieven zich ontwikkeld tot een vanzelfsprekend en onafhankelijk aanspreekpunt in het landelijk gebied; niet alleen voor de boeren in het gebied, maar ook voor alle andere gebiedspartners.

Het animo onder agrariërs om deel te nemen is hoog, maar langjarige zekerheid en voldoende hoge vergoedingen zijn cruciaal om de deelnamebereidheid verder te vergroten en een groter aandeel ANLb op bedrijfsniveau te kunnen realiseren. Daarnaast is voor het behoud van draagvlak een soepele uitvoering met beperkte administratieve lasten minstens zo belangrijk. Daar ontbreekt het nu aan.

Actieve betrokkenheid bij de uitwerking

Het ontwerp-NPLG geeft aan dat de verdere uitwerking om de opgave agrarische natuur te realiseren een proces vereist met nauwe betrokkenheid van provincies, landbouworganisaties, agrarische collectieven en natuurorganisaties. Wij onderschrijven ten eerste het belang om ons en onze collectieven, als cruciale linking pin tussen beleid en uitvoering, daar actief bij te betrekken. Als de overheid de juiste randvoorwaarden creëert, staan wij klaar om onze schouders eronder te zetten.

Wij zijn uiteraard van harte bereid om onze zienswijze nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Marije Klever
voorzitter van BoerenNatuur